

здійснення їхніх повноважень. Таким чином, безпосередня демократія є єдиним способом формування представницьких демократичних органів. Без неї представницька демократія неможлива. В той же час без представницької демократії безпосередня демократія не змогла б охопити своїм впливом навіть незначну частину владних функцій. А це означає, що зазначені функції були б не демократизованими, тобто виконувалися б адміністративними, а не демократичними органами. Ось чому протиставляти ці дві форми демократії одна одній означає не усвідомлювати суті демократії як системи організації та поділу такої (основоположної за характером) влади, яка притаманна саме демократичним, а не адміністративним органам.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. Спеціальний випуск. – Ст. 259.
2. Дробінка І. Г. Політологія: Навчальний посібник/ І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 289 с.
3. Іщенко М. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. — Черкаси : Видавництво ЧНУ, 2004. — 387 с.
4. Кирилюк Ф. Політологія Нової доби: Посібник для студ. вищ. навч. закл./ Федір Кирилюк,. - К.: Академія, 2003. - 303 с.

**Слухач Навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Вербило Ганна Василівна¹**

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У сучасному суспільстві правова допомога являється популярною послугою, оскільки з появою різних форм власності, ускладненням приватних відносин між людьми, зростанням рівня злочинності, часто перед людиною виникає питання: як діяти в певній ситуації та не переступити закон? Як всім відомо правову допомогу можна отримати у юриста-практика, який займається даним видом діяльності професійно та надає свої послуги на платній основі, що не завжди є доступним для вразливої категорії населення.

Право на правову допомогу належить до конституційних прав і свобод людини і передбачає наявність гарантій з боку держави, що кожен, хто потребує кваліфікованої допомоги зможе її отримати. Так у більшості країн Європи та СНД на законодавчому рівні закріплено право людини на отримання безоплатної правової допомоги (БПД): України, Молдавії, Грузії, Латвії, Італії, Франції, Німеччини, Іспанії, Польщі. У кожній з цих країн інститут безоплатної правової допомоги розвивався по-різному, тому на разі, у деяких країнах створено систему безоплатної правової допомоги, включаючи законодавче регулювання, а в інших – ні.

Так, в Україні розвиток системи БПД пов'язується із прийняттям у червні 2011 року ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» [1]. Так, від цього моменту починається створення нормативно-правової бази та утворення системи органів у сфері БПД. З 2013 року безоплатна вторинна правова допомога надається у кримінальному процесі. З 2015 року по всій Україні починають роботу обласні, районні та місцеві центри з надання БВПД, а в наступному році система органів БПД значно розширюється за допомогою новостворених Бюро правової дороги у кількості понад 400 одиниць [2].

¹ Науковий керівник: Чорна В.Г.

Система безоплатної правової допомоги в Україні побудована на двох рівнях – це надання первинної правової допомоги та надання вторинної правової допомоги (БВПД), як у кримінальних справах так і у цивільних та адміністративних. Система органів незалежна від місцевої влади та працює автономно на чолі з Координаційним центром з надання безоплатної правової допомоги, що гарантує надання такої допомоги незалежно від політичних та інших впливів. За весь цей час роботи система БПД в Україні показала себе, як необхідний інститут у суспільстві, який є ключовим у реформуванні системи правосуддя в Україні [2].

Щодо іноземного досвіду зазначимо, у Грузії, Молдавії та Латвії на законодавчому рівні прийнято відповідні закони і створено систему безоплатної правової допомоги. У Молдавії це закон «Про юридичну допомогу, гарантовану державою» від 2007 р. У Грузії – закон «Про юридичну допомогу» від 2007 року, у Латвії – закон «Про державну правову допомогу» від 2004 року. У всіх вище перелічених країнах діє система спеціалізованих органів, які займаються виключно наданням правової допомоги на безоплатній основі. Безоплатна правова допомога надається як у кримінальних справах, так і у цивільних та адміністративних. Тільки у Молдавії система БПД поділяється на первинну та вторинну правову допомогу, де суб'єктами надання є не тільки професійні адвокати, а і юристи pro bono. У Грузії та Латвії поділу на первинну і вторинну допомогу немає, хоча у Грузії юридична консультація виокремлена і надається всім категоріям населення [3. с. 234].

У Німеччині інститут безоплатної правової допомоги регулюється законом «Про правову допомогу та представництво для осіб з низьким рівнем доходу» від 1980 року. Даний закон регулює надання правової допомоги, як вторинної так і первинної, але виключно у цивільних та адміністративних справах. Рішення про можливість отримання даного виду допомоги розглядають місцеві та районні суди, а при необхідності дають направлення до практикуючого адвоката, де з людини стягується символічна сума у розмірі 10-15 євро. Крім того, в Німеччині діє ряд органів, які мають право надавати безкоштовні юридичні консультації, але виключно з питань їхньої компетенції, наприклад Споживча організація, яка займається виключно захистом прав споживачів. Щодо правової допомоги у кримінальному процесі, то уряд Німеччини фінансує витрати на захисника, але у чітко визначених законом випадках, наприклад у випадку коли обвинуваченому пред'явлено звинувачення у вигляді позбавленні волі понад 1 рік [4].

В Італії законодавче регулювання надання правової допомоги передбачене трьома законами – «Про правову допомогу» від 1923 року [5], «Про юридичну допомогу у трудових спорах» від 1973 року та законом «Про фінансування витрат з надання юридичної допомоги малозабезпеченим у кримінальному процесі». Дані акти є не чіткими і застарілими, та не відповідають конституційним положенням Італії, відповідно до яких кожному гарантується захист прав та законних інтересів. Також, в країні немає системи органів, компетенція яких полягає у наданні безоплатної правової допомоги [5]. Безоплатну первинну правову допомогу в Італії надають приватні установи, які утворились із практикуючих юристів-добровольців, та які не отримують жодної підтримки з боку держави. Щодо вторинної правової допомоги у кримінальному процесі – то витрати на захисника компенсуються державою тільки за відповідним рішенням суду.

Більш сучасна система безоплатної правової допомоги у Польщі. Так, у 2016 році у даному напрямку Сейм почав реформування застарілої системи, прийнявши відповідний закон «Про безкоштовну правову допомогу та освіту». Саме даний акт регулює діяльність системи органів та порядок надання вторинної та первинної правової допомоги [6]. Так, як і в Україні безоплатна правова допомога діє при Міністерстві юстиції України. Центральним органом є Рада безоплатної правової допомоги та правової освіти. Крім того, по всій території Польщі створилося 1525

пунктів доступу населення до безоплатної правової допомоги. Дані пункти доступу представляють собою юристів, які є у кожному державному муніципальному органі, та які надають консультації чітко визначеними у законі категоріям громадян. Щодо вторинної правової допомоги то її надають тільки у кримінальному процесі та у судових спорах по оскарженню дій органів влади.

Отже, зробивши короткий порівняльний аналіз інституту безоплатної правової допомоги, першочергово зазначимо, що в будь-якій державі на законодавчому рівні закріплено принцип доступності правосуддя. У деяких країнах, таких як Україна, Польща, Молдова, Німеччина, Грузія та ін. за допомогою безоплатної правової допомоги принцип доступності правосуддя реально працює на практиці, а в інших, таких як Італія – залишається тільки приписом на папері.

Список використаних джерел

1. Про безоплатну правову допомогу. Верховна Рада України; Закон від 02.06.2011 № 3460-VI // (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577)
2. Становлення та розвиток правової системи: 2011-2015 роки / Безоплатна правова допомога // Електронний ресурс. – Режим доступу: www.legalaid.gov.ua
3. Шрамко Ю. Т. Законодавче регулювання інституту безоплатної правової допомоги в країнах СНД та Балтії (порівняльний аналіз) / Ю. Т. Шрамко // Держава і право. – 2009. – С. 232-238
4. Gesetz über Rechtsberatung und Vertretung für Bürger mit geringem Einkommen // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.gesetze-im-internet.de/berathig/BJNR006890980.html>
5. On assistenza legale // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.brocardi.it/codice-civile/libro-quarto>
6. Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej / Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl>

Курсант 106 групи Навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ;

Воронін Ігор Володимирович¹

ПОНЯТТЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Категорія «правова система» займає важливе місце у юридичній науці. Існує безліч різних тлумачень правових систем, які пропонують вчені, науковці, соціологи, юристи. Узагальнивши їх, можна зробити висновок, що система - це чітко сформована сукупність елементів, які взаємопов'язані і взаємодіючі між собою, яка має певну самостійну цілісність і автономність функціонування.

Правова система – це єдність відповідних системних частин, які об'єднані між собою і залежно від зв'язку між частинами складають відносно стабільну організацію.

Аналіз зазначених вище наукових позицій щодо трактування поняття «правова система» дозволяє виокремити декілька наукових підходів:

1) правова система – це комплекс взаємозв'язаних та узгоджених юридичних засобів, які призначені для регулювання суспільних відносин, а також юридичних явищ, що виникають унаслідок такого регулювання (правові норми, правові принципи, правосвідомість, законодавство, правові відносини, юридичні установи, юридична техніка, правова культура, стан законності та її деформації, правопорядок тощо);

2) правова система – це об'єктивне, історично закономірне правове явище, яке включає в себе взаємозв'язані, взаємообумовлені та взаємодіючі компоненти: право

¹ Науковий керівник: Лазнюк Н.В.